

Tom Ericsson

Genmäle

Tor Lange har ställt fem frågor till mig med anledning av min artikel "I skuggan av storstrejken. Krigsmakten och den militära föreningsrätten", vilken publicerades i *Scandia* 1980:1. Jag besvarar frågorna i den ordning Lange framfört dem. Jag nödgas konstatera att Lange med sin första fråga totalt missat poängen. Det av Lange anförda programutdraget är i detta sammanhang helt oväsentligt. Om Lange hade studerat Svenska Underbefälets Riksförbunds programpunkt § 9 hade han funnit att organisationen hade som ett av sina syften att tillvarata underbefälens ekonomiska intressen. Det är enligt mitt sätt att se ett fackligt krav. Det var detta syfte som anfördes av Oxenstierna som stridande mot strafflagen för krigsmakten. I denna stod det att läsa att det var straffbart att diskutera ämnen som berörde bl a otillräckligheten av lön (*Scandia* 1980:1, s 85). Det är enligt mitt förmenande mycket troligt att underbefälet vid sina föreningsmöten kom in på frågor rörande deras löneförhållanden. Vilka andra ekonomiska intressen kan man annars ha avsett?

Min tolkning av Oxenstiernas handlande är ett uttryck för att de lägre befälsskärernas organisering betraktades som ett hot mot officerskårens ställning inom krigsmakten. Den fackliga organiseringen bland underofficerare och underbefäl var en förutsättning för att det lägre befälet skulle kunna göra sin stämma hörd. Det förefaller tämligen självklart att ett ökat inflytande för det lägre befälet måste inverka menligt på officerskårens privilegierade ställning. Därför reagerade man omedelbart genom att angripa de fackliga organisationerna. Detta samband framträder tydligt i min artikel, men Lange har inte sett detta. Lange framhåller vidare att övergången från indelningsverk till värnpliktsarmé även var problematisk för officerskåren. Det förefaller rimligt, men detta problem ligger utanför min artikel.

Fråga 2. Hur vet vi att fallet Oxenstierna är representativt? Lange vill göra gällande att Oxenstierna var en unik särpling, vars attityder och värderingar inte hade någon förankring inom officerskåren. I min artikel har jag visat att Oxenstierna ingalunda stod ensam. Krigsminister Malm och general Warburg talar samma språk som Oxenstierna, liksom de militära ledamöterna av Krigshovrätten. I det senare fallet kommer Lange till den slutsatsen att meningarna var delade inom Krigshovrätten, vilket är en sanning med modifikation. Tor Lange noterar inte det högst anmärkningsvärda i att samtliga militära ledamöter general Gadd, kommandör Ljungquist, överste Rosenblad och överstelöjtnant Fock ställde sig på Oxenstiernas sida, medan den civile ledamoten, krigshovrättsrådet Berencreutz, ville fälla Oxenstierna för tjänstefel. Denna militära kollegialitet är ju slående. Min slutsats måste bli att Oxenstierna var en synnerligen god representant för den svenska officerskårens attityder och värderingar.

Fråga 3. Var inte fallet Palmstierna i allt väsentligt ett led i en konstitutionell tvist i regering och riksdag, där Lindman sökte underlag för ett interpellations-

svar i riksdagen den 17 mars? I likhet med mina tidigare svar tvingas jag konstatera att Lange undviker att se sammanhang i det som sker. Vad jag påtalat i min artikel är att det fanns en utbredd intressegemenskap mellan Lindmans regering, konservativa riksdagsledamöter, av vilka många var officerare, och den svenska officerskåren när det gällde inställningen till försvaret. Regeringen Lindmans ingripande kan inte ses isolerat från föreningsrättsstriden. Underofficerskårens krav att vägen till officersbanan skulle stå öppen för den innebar en smärre revolution ifråga om rekryteringen till officerskåren. Som jag visat i artikeln var inte officerskårens representanter sena att bemöta detta krav, genom tal om att officerskåren skulle sjunka i kvalitativt avseende. Min slutsats måste här liksom i artikeln bli att ett vidgat inflytande för de lägre befälskåren utgjorde ett direkt hot mot officerskårens ställning inom krigsmakten.

Fråga 4. Gällde den här frågan uteslutande officerens lämplighet i valet mellan experter och lekmän i nationella ekonomiska frågor? Lange utgår här ifrån mitt konstaterande att officerarna såg med ondo på civil inblandning i försvarsutredningar. Om man som Lange gör utgår från ett citat av liberalernas ledare Karl Staaf blir givetvis svaret ett helt annat. Men mitt påstående gällde inte Staafs syn, utan högerns och officerskårens inställning. I Hans Meijers avhandling, vilken återopas av mig, men i vilken Lange ej finner några belägg, står följande att läsa som klargör min slutsats. "Högerns inställning kan generellt uttryckas så, att landets försvar var något så primärt att det inte borde stå tillbaka för andra samhällsuppgifter . . . Behandlingen av försvarsfrågan borde därför inte ske i form av lekmanavvägning . . . För en sådan behandling lämpade sig självklart de militära experterna bättre än lekmännen" (Meijer, s 131). Tydligare kan det knappast sägas, likväl har inte Lange tagit fasta på detta, som var ett av mina belägg för de slutsatser som gjordes i artikeln.

Fråga 5. Lange frågar om det förelåg ett sammanhang mellan de lägre befälskårens kamp för föreningsfrihet och storstrejken. Givetvis fanns det ett samband. För det första fanns ett tidsmässigt samband. Händelserna utspelades samma år. För det andra gällde det samma problem, nämligen löntagarnas kamp för förbättrade sociala och ekonomiska villkor samt ett erkännande av rätten att organisera sig. För det tredje vill jag antyda med rubriken "I skuggan av storstrejken", att de lägre befälskårens strid är mindre känd än den under samma år inträffande storstrejken. Den fick mindre rubriker. Den stod i skuggan av arbetarnas kamp.